

Wyrok z dnia 18 lutego 2010 r.

III UK 75/09

1. Wdzierżawiający, który rozwiązał umowę dzierżawy, staje się stroną w dotychczasowych stosunkach pracy z chwilą faktycznego odzyskania składników majątkowych stanowiących przedmiot dzierżawy (art. 23¹ § 1 k.p.) niezależnie od tego, czy zostały mu one zwrócone przez dzierżawcę, czy też wydane przez zarządcę ustanowionego w drodze zabezpieczenia powództwa o eksmisję po prawomocnym zakończeniu procesu eksmisyjnego.

2. Pracownicy zatrudnieni przez dzierżawcę w zakładzie pracy stanowiącym przedmiot dzierżawy nie podlegają ubezpieczeniom społecznym z tytułu pozostawania w stosunku pracy z wdzierżawiającym w czasie wykonywania zarządu ustanowionego w drodze zabezpieczenia powództwa o eksmisję w okresie poprzedzającym wydanie przedmiotu dzierżawy wdzierżawiającemu.

Sąd Najwyższy SSN: Kazimierz Jaśkowski, Sędziowie SN: Małgorzata Wrębiakowska-Marzec (sprawozdawca), Andrzej Wróbel.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 18 lutego 2010 r. sprawy z odwołania Hotelu L. PTTK Spółki z o.o. w L. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych-Oddziałowi w L. z udziałem zainteresowanych: Doroty C., Magdaleny Z.-R., Beaty K., Martyny R., Anny R., Sergiusza K., Dagmary W., Janusza U. o ustalenie podlegania ubezpieczeniu społecznemu, na skutek skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 9 czerwca 2009 r. [...]

I. o d d a l i ł skargę kasacyjną,

II. zasądził od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych-Oddziału w L. na rzecz Hotelu L. PTTK Spółki z o. o. w L. kwotę 120 (sto dwadzieścia) zł tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.

U z a s a d n i e n i e

Wyrokiem z dnia 20 lutego 2009 r. Sąd Okręgowy w Lublinie zmienił decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych-Oddziału w L. (zwanego dalej Zakładem) z dnia 31 sierpnia 2007 r. w ten sposób, że ustalił, iż Dorota C. (określana dalej jako zainteresowana) nie podlegała obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym: emerytalnemu, rentowym, chorobowemu i wypadkowemu z tytułu zatrudnienia na podstawie umowy o pracę w Okręgowym Zespole Gospodarki Turystycznej PTTK Spółce z o.o. w L. (obecnie Hotele L. PTTK Spółka z o.o. w L., powoływana dalej jako PTTK lub wnioskodawca) w okresie od 11 września 2001 r. do 29 maja 2003 r.

Podstawę rozstrzygnięcia stanowiły następujące ustalenia. Wnioskodawca jako wdzierżawiający zawarł w dniu 26 czerwca 2000 r. umowę dzierżawy z ówczesnymi współnikami spółki cywilnej TWS „R.-H.” w P. Zainteresowana została zatrudniona przez współników tej spółki z dniem 1 sierpnia 2000 r. na stanowisku kelnerki - bufetowej w „Domu Turysty PTTK” w K.D. i zgłoszona do ubezpieczeń społecznych oraz ubezpieczenia zdrowotnego. Pismem z dnia 6 kwietnia 2001 r. wnioskodawca poinformował współników spółki cywilnej, że - wobec niepłacenia czynszu dzierżawnego - umowa dzierżawy uległa rozwiązaniu ze skutkiem na dzień 1 kwietnia 2001 r., a pismem z dnia 12 kwietnia 2001 r. wezwał ich do wydania przedmiotu dzierżawy. Wobec niewykonania wezwania wnioskodawca wystąpił z pozwem o eksmisję z nieruchomości z wnioskiem o zabezpieczenie powództwa poprzez ustanowienie zarządu. Postanowieniem z dnia 4 czerwca 2001 r. Sąd Okręgowy w Lublinie zabezpieczył powództwo poprzez ustanowienie zarządu nad nieruchomościami będącymi przedmiotem procesu i powierzenie obowiązków zarządcy obiektów hotelarsko-gastronomicznych PTTK w K.D. i P. Sergiuszowi K. Faktyczne objęcie tych obiektów przez zarządcę sądowego nastąpiło w dniu 11 września 2001 r. Pismem z dnia 16 lipca 2001 r. współnicy spółki cywilnej zawiadomili zainteresowaną o przejściu zakładu pracy wraz z prawami i obowiązkami wynikającymi z umów o pracę na zarządcę sądowego i wyrejestrowali ją z ubezpieczeń społecznych z dniem 11 września 2001 r. Zarządca sądowy przejął około 50 pracowników oraz zatrudnił nowych. Zawiadomił on zainteresowaną o ustanowieniu zarządu sądowego i w dniu 10 grudnia 2001 r. - jako zarządca - zawarł z nią umowę o pracę, w której strony zgodnie oświadczyły, że w drodze porozumienia przekształcają zawartą ze spółką cywilną umowę o pracę na czas nieokreślony w umowę o pracę na czas określony do dnia 9 grudnia 2004 r. Zarządca dokonał zgłoszenia zainteresowanej do ubezpieczeń społecznych i ubezpieczenia zdrowotnego z tytułu zatrudnienia na podstawie umowy o pracę w okresie

od 10 września 2001 r. do 5 sierpnia 2002 r. posługując się danymi identyfikacyjnymi NIP i REGON przysługującymi mu z tytułu prowadzenia własnej działalności gospodarczej pod nazwą Przedsiębiorstwo Wielobranżowe „K.” w L. i pod tymi danymi identyfikacyjnymi sporządzał dla zainteresowanej raporty imienne ZUS RCA. Z uzyskiwanych dochodów zarządca zaspokajał wynagrodzenia pracowników, zaliczki na podatek dochodowy, należności z faktur bieżących z tytułu dostaw towarów, materiałów, energii i wody oraz wykonywania bieżących prac mających na celu podniesienie standardów obiektów. Nie regulował natomiast należności składowych wobec Zakładu Ubezpieczeń Społecznych. Postanowieniem z dnia 11 lipca 2002 r. Sąd Rejonowy w Puławach odjął Sergiuszowi K. z dniem 31 lipca 2002 r. zarząd nieruchomościami i ustanowił nowego zarządcę sądowego w osobie Janusza U. Przejęcie zarządu (bez przekazania jakichkolwiek środków pieniężnych) nastąpiło w obecności komornika w dniu 5 sierpnia 2002 r., a pracownicy zatrudnieni przez poprzedniego zarządcę, w tym zainteresowana, zostali przez nowego zarządcę przejęci w trybie art. 23¹ k.p. i zgłoszeni do ubezpieczeń społecznych i ubezpieczenia zdrowotnego pod jego numerami identyfikacyjnym NIP i REGON. Zainteresowana została zgłoszona do ubezpieczeń społecznych i ubezpieczenia zdrowotnego w okresie od 6 sierpnia 2002 r. do 29 maja 2003 r., a należności z tytułu składek zostały uregulowane z przychodów uzyskiwanych przez zarządcę z prowadzonej działalności. W okresie zarządu sądowego wnioskodawca nie miał faktycznego władztwa nad zarządzanymi przez zarządców obiektami ani zatrudnionymi w nich pracownikami, jak również nie posiadał dostępu do dokumentów związanych z prowadzeniem zarządu i funkcjonowaniem obiektów oraz nie uzyskiwał żadnych dochodów, przesyłając jedynie zarządcom refaktury za media. Wyrokiem z dnia 23 grudnia 2002 r. Sąd Okręgowy w Lublinie orzekł eksmisję współniczki spółki cywilnej z nieruchomości, a jej apelacja została oddalona wyrokiem z dnia 15 maja 2003 r. W związku z ustaniem zarządu przedmiotowe nieruchomości zostały przekazane w dniu 30 maja 2003 r. wnioskodawcy, który z tą datą zgłosił zainteresowaną do ubezpieczeń społecznych i ubezpieczenia zdrowotnego. Zawarta przez strony nowa umowa o pracę została rozwiązana z dniem 30 listopada 2004 r. wskutek wypowiedzenia dokonanego przez wnioskodawcę.

W dalszej kolejności Sąd Okręgowy ustalił, że decyzją z dnia 4 czerwca 2004 r. Zakład stwierdził, iż na koncie płatnika - P.W. „K.” Sergiusz K. z siedzibą w L. istnieje zadłużenie z tytułu nieopłaconych składek na ubezpieczenie społeczne pra-

owników w okresie od września 2001 r. do sierpnia 2002 r. Wyrokiem z dnia 23 grudnia 2005 r. Sąd Okręgowy w Lublinie zmienił tę decyzję i ustalił, że Sergiusz K. nie ma obowiązku zwrotu kwoty 198.695,95 zł z tytułu nieopłaconych składek za okres od września 2001 r. do sierpnia 2002 r. na rzecz Zakładu, gdyż obejmując z dniem 11 września 2001 r. zarząd nad obiektami PTTK nie stał się pracodawcą zatrudnionych tam pracowników w rozumieniu art. 3 k.p. pomimo zawarcia z nimi umów o pracę, w których wskazał jako pracodawcę własną osobę i dane identyfikacyjne właściwe dla prowadzonej przez siebie działalności gospodarczej. Apelacja Zakładu od powyższego wyroku została oddalona wyrokiem Sądu odwoławczego z dnia 19 grudnia 2006 r. W drodze wznowienia postępowania, wyrokiem z dnia 26 września 2008 r. Sąd Apelacyjny uchylił powyższe wyroki oraz poprzedzającą je decyzję Zakładu z dnia 4 czerwca 2004 r. i przekazał mu sprawę do ponownego rozpoznania

Dokonując oceny tak ustalonego stanu faktycznego Sąd Okręgowy wskazał, że zgodnie z art. 6 ust. 1 pkt 1 oraz 13 pkt 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych warunkiem podlegania ubezpieczeniu społecznemu pracowników jest pozostawanie w stosunku pracy. Istotą sprawy było zatem ustalenie czy w okresie od 11 września 2001 r. do 29 maja 2003 r. pomiędzy wnioskodawcą a zainteresowaną stosunek taki istniał. Zainteresowana została zatrudniona w obiektach PTTK przez ich dzierżawcę, a umowa dzierżawy została jednostronnie rozwiązana przez wnioskodawcę ze skutkiem na dzień 1 kwietnia 2001 r. Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Sądu Najwyższego, rozwiązanie umowy dzierżawy prowadzi do ponownego przejęcia zakładu pracy przez wydzierżawiającego, jednakże pod warunkiem odzyskania przedmiotu dzierżawy, stanowiącego zakład pracy w znaczeniu przedmiotowym. Jeżeli zatem w wyniku rozwiązania umowy dzierżawy wydzierżawiający odzyskał będące przedmiotem tej umowy składniki majątkowe, z którymi było związane wykonywanie pracy pracowników zatrudnionych przez dzierżawcę, to nastąpiło ponowne przejęcie zakładu pracy w rozumieniu art. 23¹ k.p. Wygaśnięcie umowy dzierżawy zakładu pracy powoduje jego przejście na wydzierżawiającego tylko wtedy, gdy odzyska on faktyczne władztwo nad zakładem pracy. Dla oceny kto jest pracodawcą w stosunku do pracownika przejętego na podstawie art. 23¹ k.p. decydujące jest faktyczne przejęcie zakładu pracy, powodujące, że pracownicy świadczą pracę na rzecz kogo innego niż dotychczas. Zmiany prawne dotyczące prawa do zakładu nie są przy tym przesądzające, a podstawową przesłanką zastosowania art. 23¹ k.p. jest faktyczne przejęcie władztwa nad zakładem pracy przez

nowy podmiot, który staje się pracodawcą, uzyskując faktyczną możliwość wykorzystywania przedmiotów i praw tworzących zakład pracy w ramach działalności związanej z zatrudnianiem pracowników. Wnioskodawca - mimo rozwiązania umowy dzierżawy - nie odzyskał władztwa nad obiektami będącymi jej przedmiotem, jak również nie przejął zatrudnionych w tych obiektach pracowników. W tym zakresie Sąd pierwszej instancji powołał się na uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 7 czerwca 1994 r., I PZP 20/94 (OSNAPiUS 1994 nr 9, poz. 141) oraz wyroki tego Sądu z dnia 26 lutego 2003 r., I PK 67/02 (OSNP 2004 nr 14, poz. 240) i z dnia 2 sierpnia 2007 r., V CSK 156/07 (LEX nr 442755).

Sąd Okręgowy podniósł nadto, że do zarządu ustanowionego na podstawie art. 730 i art. 755 § 1 i 2 k.p.c. stosuje się, z mocy art. 757 k.p.c. w brzmieniu obowiązującym do 5 lutego 2005 r., przepisy o zarządzie w toku egzekucji z nieruchomości, w tym art. 931 § 2 k.p.c. Zgodnie z tym uregulowaniem, istotą zarządu jest odjęcie go dłużnikowi i ustanowienie innego zarządcy na tzw. zasadzie podstawienia w miejsce dłużnika. Ustanowiony inny zarządca działa zatem w zakresie sprawowanego zarządu za dłużnika, na rzecz dłużnika oraz w interesie dłużnika i wierzyciela. Wskazują na to przede wszystkim zadania zarządcy oraz zakres jego obowiązków i uprawnień określonych w art. 935 i 936 k.p.c. Zatem zarządcy, ustanowieni w toku postępowania o eksmisję z nieruchomości, w ramach swoich obowiązków zatrudniali i zwalniali pracowników świadczących pracę w obiektach hotelarskich, wykonywali czynności pracodawców wobec zatrudnionych pracowników, wypłacali im wynagrodzenie za pracę, dokonywali zgłoszenia do Zakładu oraz opłacali składki na ubezpieczenia społeczne w miarę uzyskiwanych środków z działalności obiektów. Natomiast wnioskodawca odzyskał faktyczne władztwo nad obiektami i zatrudnionymi w nich pracownikami dopiero po przekazaniu mu nieruchomości, a zatem prawa i obowiązki pracodawcy wobec zatrudnionych w tych obiektach pracowników przeszły na niego z dniem 30 maja 2003 r. i od tej daty ciążył na nim obowiązek zgłoszenia zatrudnionych osób do ubezpieczenia społecznego i odprowadzania należnych z tego tytułu składek. W okresie od 11 września 2001 r. do 29 maja 2003 r. pomiędzy wnioskodawcą i zainteresowaną nie istniał stosunek pracy i dlatego nie podlegała ona w tym okresie obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym z tytułu zatrudnienia na podstawie umowy o pracę w PTTK.

Wyrokiem z dnia 9 czerwca 2009 r. Sąd Apelacyjny w Lublinie oddalił apelację Zakładu od powyższego wyroku, dzieląc poczynione ustalenia oraz dokonaną

przez Sąd pierwszej instancji ocenę prawną, że art. 23¹ k.p., określający skutki zmian zachodzących po stronie pracodawcy dla sytuacji prawnej pracowników, łączy uzyskanie statusu pracodawcy przez nowy podmiot z przejęciem władztwa nad zakładem lub jego częścią. Władztwo takie może wynikać z określonego tytułu prawnego, ale może mieć także miejsce bez posiadania jakiegokolwiek tytułu przez władającego. Nie znajduje zatem uzasadnienia przypisywanie - dla ustalenia faktycznego władztwa - znaczenia posiadaniu samoistnemu.

W ocenie Sądu drugiej instancji, pozycja zarządcy sądowego sprowadza się do pozycji „dierzżyciela” czyli osoby władającej rzeczą za kogo innego (art. 338 k.c.), nie oznacza to jednakże, iż zarządca sądowy władał obiektem hotelowym w imieniu wnioskodawcy jako podmiotu uprawnionego. Dierzżyciel może zastępować bowiem zarówno posiadacza samoistnego jak i posiadacza zależnego, a więc dzierżawcę. Niewątpliwie ustanowienie zarządu było w interesie wnioskodawcy, nie jest to jednak równoznaczne ze sprawowaniem zarządu w imieniu wnioskodawcy, a w rezultacie nie oznacza, że wnioskodawca władał w spornym okresie obiektem hotelowym. Sam fakt ustanowienia zarządcy sądowego dla nieruchomości nie oznacza zatem odzyskania faktycznego jej posiadania przez wnioskodawcę, a co za tym idzie uzyskania przymiotu pracodawcy zainteresowanej. W konsekwencji w okresie od 11 września 2001 r. do 29 maja 2003 r. pomiędzy wnioskodawcą a zainteresowaną „nie istniał stosunek pracy w rozumieniu art. 3 k.p.”, a tym samym nie podlegała ona ubezpieczeniom społecznym jako pracownik PTTK.

W skardze kasacyjnej od powyższego wyroku Zakład zarzucił naruszenie prawa materialnego przez błędną jego wykładnię i niewłaściwe zastosowanie, a mianowicie: 1) art. 23¹ § 1 k.p., poprzez przyjęcie, że w wyniku rozwiązania z dniem 1 kwietnia 2001 r. przez PTTK umowy dzierżawy obiektów hotelowych nie stał się on z mocy prawa stroną stosunku pracy zatrudnionej w tych obiektach zainteresowanej w okresie sprawowania zarządu sądowego od 11 września 2001 r. do 29 maja 2003 r.; 2) art. 931 § 2 w związku z art. 757 k.p.c. w brzmieniu obowiązującym przed 5 lutego 2005 r., poprzez ustalenie, że w wymienionym wyżej okresie, po rozwiązaniu z dniem 1 kwietnia 2001 r. umowy dzierżawy obiektów hotelowych, które to obiekty w trakcie postępowania o eksmisję objęte były zarządem sądowym i w związku z rozstrzygnięciem zapadłym w sprawie o eksmisję, potwierdzającym, że rozwiązanie umowy dzierżawy nastąpiło z dniem 1 kwietnia 2001 r., zarządcy sądowi w okresie trwania procesu o eksmisję nie władali obiektami w zastępstwie PTTK; 3) art. 3 k.p., poprzez

uznanie, że w spornym okresie PTTK nie był pracodawcą zainteresowanej, pomimo że w okresie tym świadczyła ona pracę w obiektach hotelowych należących do wnioskodawcy; 4) art. 6 ust. 1 pkt 1 oraz art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, poprzez przyjęcie, że zainteresowana nie podlega obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym z tytułu zatrudnienia na podstawie umowy o pracę w PTTK w okresie od 11 września 2001 r. do 29 maja 2003 r., pomimo że we wskazanym okresie świadczyła pracę w obiektach hotelowych należących do wnioskodawcy.

Wskazując na powyższe zarzuty skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku oraz poprzedzającego go wyroku Sądu pierwszej instancji i orzeczenie co do istoty sprawy poprzez oddalenie odwołania, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania.

W uzasadnieniu skargi kasacyjnej podniesiono, że istotą sporu jest ustalenie, kogo obciążają skutki działań zarządcy w sytuacji, gdy wnioskodawca w procesie eksmisyjnym wykazał swoje prawo do przedsiębiorstwa hotelowego. W ocenie skarżącego nie można przyjąć, że skutki te trwale obciążają zarządcę, który ze względu na swój status zastępcy pośredniego działa, choć we własnym imieniu, ale za kogo innego. Dopiero wydanie wyroku eksmisyjnego pozwoliło na ustalenie podstawy prawnej przejścia zakładu pracy i „realizację faktycznego aspektu transferu zakładu pracy na nowego pracodawcę, tj. wydanie obiektów spółce PTTK”. W konsekwencji zostały zrealizowane konieczne aspekty przejścia zakładu pracy na nowego pracodawcę w rozumieniu art. 23¹ § 1 k.p., gdyż po pierwsze - PTTK skutecznie rozwiązał umowę dzierżawy na dzień 1 kwietnia 2001 r., a zatem spełniony został wymóg istnienia podstawy prawnej tego przejścia, a po drugie - w dniu 23 maja 2003 r. odzyskał faktyczne władztwo nad obiektem hotelowym w wyniku przekazania go przez zarządcę sądowego, co wypełniło wymaganie faktycznego przekazania władztwa nad zakładem pracy. Natomiast na czas procesu eksmisyjnego przedsiębiorstwem władał zarządca sądowy jako zastępca podmiotu uprawnionego do przedsiębiorstwa, którym był wnioskodawca.

Skarżący wskazał, że przepisy Kodeksu postępowania cywilnego dotyczące egzekucji z nieruchomości znajdują jedynie odpowiednie zastosowanie w postępowaniu zabezpieczającym, które ma służyć ochronie interesów wierzyciela dochodzącego swych roszczeń w procesie sądowym. Zarządca działał zatem przede wszystkim w interesie funkcjonującego przedsiębiorstwa, a ze względu na zaistniały spór

niemożliwe było na tym etapie postępowania zidentyfikowanie podmiotu, który zastępował. Dopiero wynik procesu eksmisyjnego przesądził, że uprawnionym do przedsiębiorstwa ze wszystkimi wynikającymi stąd konsekwencjami był w spornym okresie wnioskodawca, w zastępstwie którego funkcję pracodawcy wobec zatrudnionych w nim pracowników (art. 3 k.p.) pełnił zarządca sądowy.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Skarga kasacyjna nie zawiera usprawiedliwionych zarzutów. Wbrew stanowisku skarżącego, przedmiotem rozpoznania w sprawie, w której wniesiona została niniejsza skarga kasacyjna, nie było ustalenie podmiotu odpowiedzialnego za należności z tytułu nieopłaconych przez zarządcę składek na ubezpieczenia społeczne pracowników za okres sprawowania zarządu sądowego ustanowionego w drodze zabezpieczenia powództwa o eksmisję, ale rozstrzygnięcie czy zainteresowana podlegała ubezpieczeniom społecznym z tytułu pozostawania w stosunku pracy z wnioskodawcą w okresie od 11 września 2001 r. do 29 maja 2002 r. Taki bowiem przedmiot sporu wyznaczony został zaskarżoną decyzją Zakładu (art. 476 § 2 pkt 1 k.p.c. w związku z art. 83 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, jednolity tekst: Dz.U. z 2009 r. Nr 205, poz. 1585 ze zm., powoływanej dalej jako ustawa systemowa) i w tym tylko zakresie podlegała ona kontroli sądu zarówno pod względem jej poprawnej formalności jak i merytorycznej zasadności (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 18 stycznia 2008 r., II UZ 43/07, LEX nr 442809). Od rozstrzygnięcia tego właśnie zagadnienia zależy ocena prawidłowości zaskarżonej decyzji, gdyż zgodnie z art. 6 ust. 1 pkt 1 w związku z art. 8 ust. 1, art. 11 ust. 1, art. 12 ust. 1 i art. 13 pkt 1 ustawy systemowej, obowiązkowo ubezpieczeniom społecznym podlegają osoby będące pracownikami, a więc pozostające w stosunku pracy, od dnia nawiązania tego stosunku do dnia jego ustania. Nie budzi wątpliwości, że chodzi o pozostawanie w stosunku pracy z pracodawcą zdefiniowanym w art. 3 k.p., który jest płatnikiem składek na ubezpieczenia społeczne w rozumieniu art. 4 pkt 2 ustawy systemowej.

Stosownie do art. 23¹ § 1 k.p. w razie przejścia zakładu pracy lub jego części na innego pracodawcę staje się on z mocy prawa stroną w dotychczasowych stosunkach pracy. W judykaturze Sądu Najwyższego wykształciła się jednolita i utrwalona wykładnia zawartego w przytoczonym przepisie pojęcia „przejście” (oraz odpowiada-

jącego mu określenia „przejęcie”, którym przed dniem 2 czerwca 1996 r. posługiwał się art. 23¹ § 2 k.p.), zgodnie z którą: 1) o przejściu zakładu pracy na nowego pracodawcę nie decyduje tytuł prawny, ale faktyczne dysponowanie przekazanym majątkiem (tak w wyroku z dnia 11 kwietnia 2006 r., I PK 184/05, Monitor Prawa Pracy 2006 nr 5, s. 230); 2) przejęcie zakładu pracy ma miejsce wówczas, gdy do innej osoby przechodzą składniki majątkowe, z którymi związane było zatrudnianie pracowników, bez względu na to czy przejmujący i przejmowany działają zgodnie w celu uzyskania takiego skutku (por. uchwały z dnia 19 stycznia 1993 r., I PZP 70/02, OSNCP 1993 nr 6, poz. 100 i z dnia 22 lutego 1994 r., I PZP 1/94, OSNAPiUS 1994 nr 2, poz. 23 oraz wyrok z dnia 29 sierpnia 1995 r., I PRN 38/95, OSNAPiUS 1996 nr 6, poz. 83); 3) jeżeli w wyniku zawarcia umowy dzierżawy nastąpiło przejęcie zakładu pracy przez dzierżawcę, to rozwiązanie tej umowy prowadzi do ponownego przejęcia zakładu przez wydzierżawiającego (tak w uchwale z dnia 7 czerwca 1994 r., I PZP 20/94, OSNAPiUS 1994 nr 9, poz. 141); 4) podstawową przesłanką zastosowania art. 23¹ k.p. jest faktyczne przejęcie władztwa nad zakładem pracy przez nowy podmiot, powodujące, że pracownicy świadczą pracę na rzecz kogo innego niż dotychczas; ustanie zatem umowy dzierżawy zakładu pracy powoduje jego przejście na wydzierżawiającego tylko wtedy, gdy łączy się ze zwrotem przedmiotu dzierżawy; wyłącznie w takim przypadku występuje bowiem faktyczna możliwość wykorzystywania praw tworzących zakład pracy w ramach działalności związanej z zatrudnianiem pracowników oraz realna możliwość zarządzania tym zakładem, to jest korzystania z jego majątku i kierowania zespołem pracowniczym (por. wyroki z dnia 14 października 1997 r., I PKN 299/97, OSNAPiUS 1998 nr 18, poz. 536; z dnia 26 lutego 2003 r., I PK 67/02, OSNP 2004 nr 14, poz. 240 oraz z dnia 2 sierpnia 2007 r., V CSK 156/07, LEX nr 442755); 5) art. 23¹ k.p. ma charakter ochronny i gwarancyjny, a jego funkcją jest zapewnienie pracownikom stabilizacji zatrudnienia i jego warunków przez unormowanie sytuacji prawnej pracowników w wypadku zmiany pracodawcy spowodowanej przejęciem ich zakładu pracy przez inny podmiot (tak w powołanych wyżej: uchwale z dnia 7 czerwca 1994 r., I PZP 20/94 i wyroku z dnia 2 sierpnia 2007 r., V CSK 156/07 oraz w wyrokach z dnia 24 marca 2009 r., I PK 205/08 i z dnia 10 listopada 2009 r., II PK 55/09, niepublikowanych).

Skarżący nie kwestionuje tych poglądów ani okoliczności odzyskania przez wnioskodawcę faktycznego władztwa nad przedmiotem dzierżawy dopiero w dniu 29 maja 2003 r. Prezentuje natomiast stanowisko, że przed zakończeniem przeniesio-

nego na drogę sądową sporu o wydanie wydzierżawiającemu przedmiotu dzierżawy nie jest możliwe zidentyfikowanie podmiotu zastępowanego przez ustanowionego w drodze zabezpieczenia powództwa o eksmisję zarządcę sądowego. W konsekwencji stroną dotychczasowych stosunków pracy pracowników zatrudnionych w zakładzie pracy będącym przedmiotem dzierżawy staje się ten, czyje prawo do tego przedmiotu zostanie przesądzone w procesie eksmisyjnym. Z poglądem tym nie sposób się zgodzić już tylko dlatego, że jego podzielenie prowadziłoby do zaakceptowania sytuacji, w której pracownicy do czasu zakończenia sprawy cywilnej, a więc przez nieoznaczony i niejednokrotnie bardzo długi okres, pozostawaliby bez pracodawcy oraz w stanie zawieszenia i niepewności co do jego identyfikacji. Taka sytuacja prawna pracowników jest nie do przyjęcia i właśnie przed jej wystąpieniem chroni art. 23¹ k.p. W powołanym wyżej wyroku z dnia 10 listopada 2009 r., II PK 55/09 Sąd Najwyższy trafnie stwierdził, że trudno uznać, aby w razie wątpliwości co do skuteczności przejścia zakładu pracy można było oczekiwać na prawomocne rozstrzygnięcie sądu cywilnego co do skutecznego odstąpienia od umowy, gdyż przedłużałoby to stan niepewności co do tego kto jest pracodawcą. W takiej sytuacji należy posłużyć się wyłącznie instrumentami prawa pracy - normą art. 23¹ k.p. - i na jej podstawie ocenić czy doszło w danym przypadku do przejścia zakładu pracy, przy uwzględnieniu faktycznego przejścia składników majątkowych, stanowiących zakład pracy w znaczeniu przedmiotowym. Podobne stanowisko zostało zaprezentowane również w wyroku z dnia 24 marca 2009 r., II PK 205/09 i Sąd Najwyższy w składzie rozpoznającym niniejszą skargę kasacyjną poglądy te w pełni podziela.

Przejście zakładu pracy na wnioskodawcę w rozumieniu art. 23¹ § 1 k.p. nastąpiło z datą odzyskania przez niego składników majątkowych stanowiących przedmiot dzierżawy i dopiero od tego momentu stał się on z mocy prawa stroną w dotychczasowych stosunkach pracy z zatrudnionymi w tym zakładzie pracownikami (ich pracodawcą w rozumieniu art. 3 k.p.). Oznacza to równocześnie, że w spornym okresie zainteresowana nie podlegała obowiązkowi ubezpieczeń społecznych z tytułu pozostawania w stosunku pracy z wnioskodawcą, gdyż przekształcenie podmiotowe po stronie pracodawcy nastąpiło dopiero z chwilą faktycznego przejścia na niego przedmiotu dzierżawy (zakładu pracy). Już tylko to stwierdzenie jest wystarczające dla oceny niezasadności zarzutów skargi kasacyjnej, w tym również w zakresie poglądu, jakoby zarządca sądowy działał w zastępstwie wnioskodawcy jako podmiotu uprawnionego do zakładu pracy w świetle wyniku sprawy o eksmisję.

Według skarżącego, o ile na gruncie przepisów regulujących zarząd nieruchomości w toku egzekucji status zarządcy jest jasny, gdyż zastępuje on dłużnika i działa na jego rzecz, to w przypadku zabezpieczenia powództwa o eksmisję poprzez ustanowienie zarządu kwestia identyfikacji podmiotu zastępowanego przez zarządcę pozostaje otwarta do czasu prawomocnego rozstrzygnięcia procesu eksmisyjnego. Pogląd ten jest nietrafny nie tylko dlatego, że o działaniu zarządcy sądowego w zastępstwie określonego podmiotu jako pracodawcy nie może decydować dopiero wynik sprawy cywilnej, o czym wyżej była mowa, ale również z tego względu, że w obu wskazanych przypadkach status zarządcy jest taki sam. Wynika to z przepisów o zarządzie w toku egzekucji z nieruchomości, do stosowania których art. 757 k.p.c. w brzmieniu sprzed 5 lutego 2005 r. odsyłał z tym tylko zastrzeżeniem, że jeżeli jako zabezpieczenie ustanowiono zarząd dłużnik nie może być ustanowiony zarządcą. Oczywiście jest przy tym, że zarządcą nie może być ustanowiony także wierzyciel, gdyż zmierzałoby to do zaspokojenia roszczenia, czemu sprzeciwia się art. 731 k.p.c. Zgodnie z art. 931 § 2 k.p.c., jeżeli prawidłowe sprawowanie zarządu tego wymaga, sąd odejmie dłużnikowi zarząd i ustanowi innego zarządcę; to samo dotyczy ustanowionego zarządcy. Z łącznego odczytywania art. 757 i art. 931 § 2 k.p.c. wynika więc tyle, że po pierwsze - zarządca powinien sprawować zarząd prawidłowo, a więc zgodnie z regułami określonymi w przepisach o zarządzie nieruchomością zajętą oraz po drugie - że w postępowaniu zabezpieczającym, w którym nie dochodzi do zajęcia majątku objętego zabezpieczeniem, „odjęcie” dłużnikowi zarządu następuje z mocy prawa. W żadnym razie nie wynika z nich natomiast, że zarządca sądowy ustanowiony w drodze zabezpieczenia powództwa o eksmisję wykonuje swoje czynności zamiast wydzierżawiającego (wierzyciela, uprawnionego) domagającego się zwrotu przedmiotu dzierżawy od dzierżawcy (dłużnika, obowiązane).

Jest oczywiście, że gdyby nie ustanowienie zarządu sądowego w drodze postępowania zabezpieczającego, zarząd ten byłby nadal sprawowany przez dłużnika wywodzącego swoje prawa do korzystania z nieruchomości i zarządzania nią z przysługującego mu tytułu prawnego (tu: umowy dzierżawy). Z chwilą poddania nieruchomości zarządowi sądowemu ustaje zarząd i korzystanie z niej przez dłużnika, a zarządca w ramach podejmowanych czynności wynikających z zarządu działa we własnym imieniu, nie będąc przedstawicielem ani pełnomocnikiem żadnej ze stron. W tej sytuacji nie powinno budzić wątpliwości, że celem zabezpieczenia powództwa o eksmisję poprzez ustanowienie zarządu jest jego odjęcie dłużnikowi dla zapewnienia

prowadzenia na nieruchomości prawidłowej gospodarki, co powoduje, że zarządca działa w tym zakresie na rzecz stron postępowania. Obowiązek wykonywania czynności potrzebnych do prowadzenia prawidłowej gospodarki zarządca sprawuje w ramach zwykłego zarządu (art. 935 § 1 i 2 k.p.c.), w przypadku czynności przekraczających zwykły zarząd - za zgodą stron, a w przypadku jej braku - za zezwoleniem sądu (art. 935 § 3 k.p.c.). W ramach zwykłego zarządu zarządca ma zatem prawo zamiast dłużnika prowadzić sprawy, które przy wykonywaniu takiego zarządu okażą się potrzebne oraz regulować z dochodów z nieruchomości zobowiązania związane z wykonywaniem zarządu i wynikające z dyspozycji art. 935 k.p.c., a określone w art. 940 k.p.c., w tym bieżące należności pracowników zatrudnionych w nieruchomości lub w przedsiębiorstwach znajdujących się na niej i należących do dłużnika (pkt 2) i bieżące należności podatkowe z nieruchomości oraz bieżące należności z tytułu ubezpieczenia społecznego pracowników wymienionych w pkt 2 (pkt 4). Można się zgodzić z twierdzeniem skarżącego, że status zarządcy w toku egzekucji z nieruchomości (także zarządcy ustanowionego w trybie zabezpieczenia powództwa) jest porównywalny z pozycją syndyka masy upadłości, któremu „nie można przypisać przymiotu pracodawcy w zakresie stosunków pracy kreowanych na podstawie majątku upadłego przedsiębiorcy”, i który „przez sam fakt objęcia majątku upadłego na podstawie art. 90 prawa upadłościowego nie staje się pracodawcą w rozumieniu przepisów prawa pracy”. Dla oceny statusu wnioskodawcy jako pracodawcy miałyby to jednak tylko takie znaczenie, że obaj (zarządca i syndyk) - kontynuując działalność pracodawcy - staliby się osobą zarządzającą (organem sprawującym zarząd) podmiotem, o którym stanowi art. 3 k.p., a przez to uzyskaliby status osoby dokonującej (organu dokonującego) za pracodawcę czynności w sprawach z zakresu prawa pracy w rozumieniu art. 3¹ k.p. (por. także wyrok Sadu Najwyższego z dnia 18 czerwca 2002 r., I PKN 171/01, OSNP 2004 nr 7, poz. 121).

Z tych względów skarga kasacyjna podlega oddaleniu z mocy art. 398¹⁴ k.p.c. Orzeczenie o kosztach oparto o odpowiednio stosowany art. 108 § 1 zdanie pierwsze k.p.c.

=====